LIBERTYN

jrg 8 no 11(6)
19.8

maand
blad
van
de

humanistische
jongeren
gemeenschap

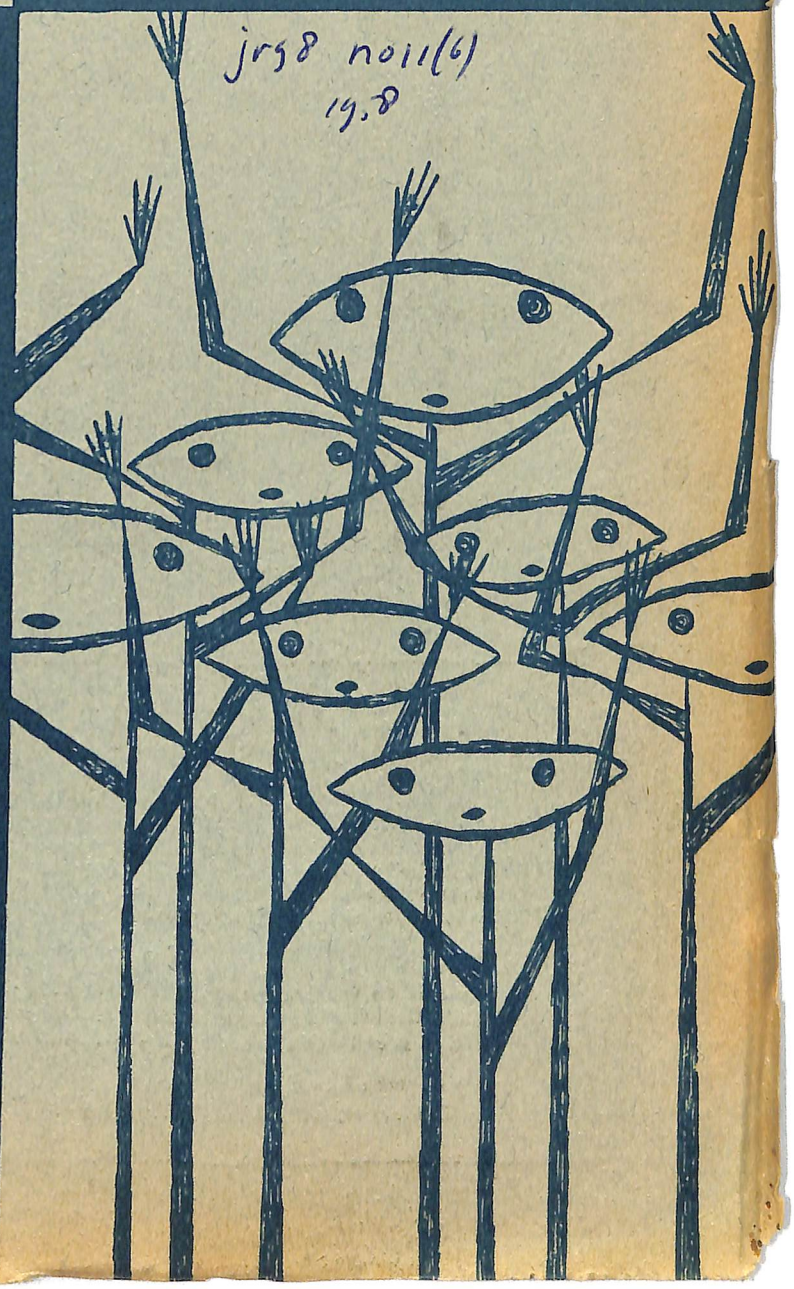

abonnement:
leden h.j.g. gratis
niet leden: f 3.--
per jaar

★

losse nummers:
f 0.25

★

postgiro 584802
t.n.v.
penningm. esse
humanistische
jongeren-
gemeenschap
te Hardinxveld

★

advertentie-
tarief
op aanvraag

Leest: DE VRIJDENKER

Weekblad ter verbreiding van de Vrije Gedachte.

Uitgave van de Vereniging tot bevordering van het zelfstandig denken „De Vrije Gedachte" te Amsterdam.
Verschijnt wekelijks.
Abonnementsprijs: *f* 2,50 per kwartaal.

BELANGRIJK.

Voor leden van jongerenorganisaties stelt de afdeling Amsterdam van „De Vrije Gedachte" een beperkt aantal jaarabonnementen tegen sterk gereduceerde prijs beschikbaar, nl. *f* 1,50 per half jaar bij vooruitbetaling.

Op te geven bij:
A. L. Meintser, Oude Waal 17, Amsterdam-C., Tel. 34016.

LIBERTYN

Landelijk maandblad
van de Humanistische
Jongeren Gemeenschap
in N e d e r l a n d

redactie:
Klaas Swaak
Johan Hofman
Rob Schut

hoofdredacteur
Klaas W. Swaak
Oosterhamriklaan 207
Groningen

Administratrice:
Tine Bouterse
Kijkduinstraat 58'''
Amsterdam

8e jaargang-nr. 11
eind sept.1958

Uit de i n h o u d :

Primitief
antwoord aan B.Venema
antwoord van B.Venema
jammerlijk ongeval
Gorredijk een voorbeeld
Joost nogh aen toe
Over experimentele poezie
omdat we redeneren willen
Herfstprelude
Albert Camus en Algerije
aandacht voor Camus
Stockholms protest

R e d a c t i o n e e l

Een goede redactie ontbreekt het altijd aan goede copy, zodat wij derhalve een aanspraak op allen willen doen. Reeds op mondelinge verzoeken om copy is men ingegaan en een schriftelijke opwekking hier doet ons het ergste vrezen.
Wat verder graag ontvangen wordt, zijn krantenknipsels, e.d..... en natuurlijk de blaadjes van de verschillende gemeenschappen, want ongewenst lijkt ons de situatie bepaald, dat de gemeenschap Groningen een landelijk Gemeenschapsblad heeft - de Libertijn -, zodat er voor de andere bladen niet tegen op te tornen is.
Overigens zijn de Groningers goed willende mensen en zijn zij genegen veel op te nemen.

Mededeling: i.v.b. met het onregelmatig verschijnen van de Lib., wordt de datum tot waarop men copy kan inzenden gesteld op 10 dagen na ontvangst, terwijl copy gaarne in Lib. formaat, getypt en in duplo (bij voorkeur !!) ingewacht wordt.

de redactie.

Primitief.

Het onvolprezen woordenboek 'Koenen-Endepols' geeft de volgende omschrijving van het begrip Primitief - gebrekkig, voor verbetering vatbaar, zeer eenvoudig samengesteld, onbeschaafd.
U zult het ongetwijfeld vreemd vinden in de 'Libertijn ' een artikel aan te treffen, dat begint met een gedeelte uit een woordenboek. Het wordt echter allengs minder vreemd, indien we het bijvoeglijk naamwoord primitief verrijken met een veelvuldig in combinatie hiermee gebruikt zelfstandig naamwoord: volkeren.
Uit het bovenstaande volgt dus, dat primitieve volkeren gebrekkig zijn, voor verbetering vatbaar,zeer eenvoudig samengesteld en onbeschaafd.
Daar men in Nederland en helaas niet alleen daar, van de juistheid van deze definitie maar al te goed overtuigd is, lijkt het niet ongewenst de gedachten over en de gevoelens t.o.v. deze, wat men in het algemeen aangeduid ziet als primitieve volkeren, ietwat nader te bezien.
Voor een goed beeld is het ook hier noodzakelijk even in de geschiedenis te duiken. We zien dan dat het standpunt van de Europeaan zich ten aanzien van de niet-Europese culturen nogal eens en veelal ingrijpend heeft gewijzigd.
Reeds voor de grote ontdekkingsreizen had men een voorstelling van deze volkeren. Dat deze voorstellingen niet erg vleiend waren, blijkt uit oude kaarten, waarop we afbeeldingen aantreffen van deze niet-Europeanen, voorgesteld als mensen zonder hoofd, met een heel groot been, eenogigen, staartmensen en niet te vergeten als kannibalen.
Tijdens en vlak na dit tijdperk, veranderde deze voorstelling in naaktlopende barbaren zonder enige moraal, recht en uiteraard zonder religie. De Europeaan kon hieruit gemakkelijk afleiden hoe hoog hij zelf reeds was gestegen.
In de Achttiende eeuw werd onder invloed van de Franse filosofen (o.a. Rousseau) dit beeld te niet gedaan. De Wilden zijn nu niet meer wild, tenminste niet zo erg. Ze worden nu mooie natuurmensen, onbedorven lieden, die gelukkig waren in hun ideaalstaat met hun natuurlijke moraal en natuurrecht.

(Denkt u eens aan de romantische voorstelling die wij nog altijd hebben van de bewoners van Polinesie. De Kilima's).
In de negentiende eeuw moest deze achtiende-eeuwse voorstelling plaatsmaken voor de Darwinistische evolutietheorie. Alle wetenschappen werden door de evolutiegedachte beheerst. De kulturen evolueerden dus ook. Men ontwierp een aantal ontwikkelingstrappen der kultuur met aan de spits de Europese.
En nu de twintigste eeuw. Hoewel onmiddellijk dient te worden toegegeven dat de nieuwe opvattingen in de kulturele anthropologie reeds enigermate ingang hebben gevonden kan toch de indruk niet worden weggenomen, dat de term die wij bezigen voor een groot deel van de niet-Westerse volkeren - onderontwikkelde gebieden - nog altijd dezelfde gevoelswaarde heeft. De mensen in deze gebieden zijn nog altijd onbeschaafd en hebben nog altijd opvoeding nodig.

De wetenschap die zich bezighoudt met de bestudering van deze niet-Westerse kulturen noemt men volkenkunde of kulturele anthropologie. Deze kulturele anthropologie stelt zich in de eerste plaats ten doel inzicht te verschaffen in deze kulturen en de mensen die deze kulturen dragen. Om echter te voorkomen dat met betrekking tot het begrip kultuur een begripsverwarring ontstaat is het gerechtvaardigd deze term enigszins nader te omschrijven.
Het begrip kultuur kan onder meer als volgt worden gedefinieerd als het geheel van de materiele en geestelijke outillage van een volk waardoor het betrokken volk haar biologische en sociale behoeften bevredigt en waarmee het volk zich actief aanpast aan het natuurlijk milieu. Het dient dus niet te worden verward met het meer populaire gebruik van de term kultuur met betrekking tot bepaalde vormen van intellectuele activiteit.
De kultuur in zijn algemene betekenis dient niet te worden opgevat als een samenvoeging van een aantal delen doch als een organische eenheid waarin elk element in functionele relatie staat tot elk ander element. Hoewel dus in verband met de functionele beschouwing der kultuur het in feite niet mogelijk zou zijn deze te scheiden, is het voor een doelmatige bestudering noodzakelijk de kultuur onder te

verdelen in twee groepen van verschijnselen, n.l. de materiële kultuur en de sociale kultuur. Dit alles geldt, zoals reeds is gezegd, voor alle kulturen, dus voor zowel de westerse als alle anderen. Hieruit volgt ook, dat dus in principe alle kulturen gelijk zijn. In verschillende gevallen blijken ze in de onderscheiden delen dezer aarde echter a n d e r s g e r i c h t te zijn. In de, wat men in het algemeen aanduidt met de beschaafde wereld, heeft de materiële kultuur zich bizonder sterk ontwikkeld. Bij de Australische Negers daarentegen is de sociale organisatie enorm gekompliceerd. Teruggebracht op het begrip kultuur is hier dus alleen maar sprake van een nuanceverschil.
Als we nu eens nagaan, welke verschillen er dan bestaan tussen de z.g.n. primitieve maatschappijen en de beschaafde, blijkt dat in het algemeen als kenmerken van primitieviteit geldt: de afwezigheid van het letterschrift, terwijl hier voorts de basis der sociale organisatie op kleinere sociale groepen berust dan bij ons.
Een nog belangrijker index is echter het lagere peil van de technische vaardigheid en het gebrek aan economische specialisatie.
We hebben gesteld, dat alle kulturen in principe gelijk zijn en nu blijkt dat er zich toch in bepaalde aspecten verschillen voordoen.
Dan rijst de vraag, waarom worden bepaalde kulturen primitief genoemd en waarom zijn deze er niet in geslaagd de scheidingslijn tussen primitief en niet-primitief te overschrijden ? Hiervoor zijn wel enkele oorzaken aan te wijzen. Hoewel niet algemeen, kan toch van Australië, Amerika en Oceanië worden gezegd, dat deze gebieden wel heel ver verwijderd waren van de eerste beschavingscentra in Azië en Europa.
Dit kan echter niet gelden voor grote delen van Azië en voor Afrika en deze verklaring is derhalve slechts incidenteel. In plaats echter van de vraag waarom het peil van het technisch kunnen van deze volkeren zo relatief laag is gebleven, kunnen we ons ook afvragen, hoe het mogelijk is, dat in onze kultuur het materiële aspect een zo enorme ontwikkeling heeft doorgemaakt en zich zo evenredig heeft kunnen ontplooien. Ook hiervoor zijn wel enkele factoren te noemen.

Door het steeds toenemender contact tussen de volkeren van de gehele wereld werd het profiteren van de geaccumuleerde kennis van de mensheid mogelijk. Door het letterschrift werd dit uiteraard sterk bevorderd. De ontwikkeling van de wiskunde kan voorts als een der allerbelangrijkste factoren voor de ontwikkeling van onze samenleving worden aangemerkt. Is het echter wel gerechtvaardigd te spreken van onze wetenschappelijke en technische voortbrengselen ? Hoeveel van ons hebben persoonlijk bijgedragen tot deze technische ontwikkeling door bij voorbeeld het doen van uitvindingen. In onze maatschappij is immers de ontwikkeling te danken aan een aantal geniale mensen die in staat waren te profiteren van de ervaring van anderen en deze combineerden met hun eigen. Op deze wijze slaagden zij erin de mogelijkheden uit te werken en te exploiteren. Het is niet waar dat in onze maatschappij als geheel meer inventieve kracht aanwezig is dan in een primitieve maatschappij.
Het verdient misschien aanbeveling de mensen die nog altijd in het waandenkbeeld van de rasfactor als onderscheidingsbasis geloven erop attent te maken dat de grondslagen van de ontwikkeling van onze beschaving - denk aan de uitvinding van het letterschrift, metaalbewerking en wiskunde - werd gelegd door de volkeren die rassiologisch een nauwere verwantschap vertonen met de huidige bewoners van Klein-Azië en Afrika dan met vele Westeuropeanen en Amerikanen. Deze vrij lange uitweiding was o.i. nodig om te trachten enkele vastgeroeste en traditionele opvattingen omtrent de begrippen primitief en kultuur in een ander daglicht te stellen.
Uit hetgeen in de inleiding van dit artikel reeds is gezegd over de voorstellingen dien men placht te hebben over de dragers van niet-Westerse kulturen, kan worden afgeleid dat de mensen van elkaar niet zulke plezierige voorstellingen hebben. Indien men bijv. een doorsnee-Nederlander vraagt wat denkt gij van een Fransman?, dan zal hij antwoorden, dat deze opgewonden en vrolijk is en voorts wat men in de gewone spreektaal verstaat onder het begrip -los- in al zijn facetten.
Bij het woord Arabier denkt men al spoedig aan ha-

rens. Zo zou men kunnen doorgaan. In de volkenkunde gebruikt men voor dit verschijnsel het begrip stereotiepen. Het is dus een geestelijk beeld, dat leden van een bepaalde ethnische groep van leden van elke groep hebben. Hierin ligt een waarde-oordeel opgesloten, dat vrijwel altijd iets minachtends heeft. Wellicht is het mogelijk deze stereotiepen door o.a. opvoeding en onderwijs iets menselijker te maken en te trachten hieraan niet direct waarde-oordelen te verbinden.
De bedoeling van dit artikeltje is in de eerste plaats de stereotiepen die bestaan met betrekking tot de zogenaamde primitieve culturen in een enigszins aanvaardbaarder licht te stellen, terwijl het voorts hopelijk is gelukt te wijzen op de relativiteit van het begrip "primitief".

W.H. Stokroos.

- - - - - - - - - -

M E D E D E L I N G E N

van het Hoofdbestuur.

Op 22-23 november a.s. wordt er een weekend georganiseerd over het

ATOOM VRAAGSTUK

Nadere mededelingen over de sprekers, etc. worden nog nader bekend gemaakt. Prijs van het weekend waarschijnlijk f. 3,75, terwijl de reiskosten boven de f. 7,50 vergoed worden. Het weekend wordt gehouden in de "Lichthoek" in Soest.

Antwoord aan Bill Venema

Waar leunt het spreekgestoelte
Zwaar tegen ons aan ?
Over ons, op ons.
Laat ons het hoofd buigen,
Want Lenners Kiezen Korff.
Topzwaar zijn wij vroeg van slaap,
Die wij wekelijks
Af moeten staan aan onze overtuiging.
Waar is de ratel ?
Ratelaar
Klateraar
Na-Aperij !
Alle poëzie is één in deze tijd.
Rottijd, waar we ingedonderd zijn.
Maar schoon op zondag
Zó uit de kuip naar het H.V.
Laten we ins bezinnen, vrienden
En vriendinnen, die deze tijd overheersen.
Nu heb ik het rijm vergeten.
Ik schreef dit in de trein gezeten.
Sinterklaas kapoentje,
Vindt u dit mooi ?

Marijke van Straten.

naschrift:

ik wil een waarschuwing richten aan ieder, die dit gedicht (zoals velen het zullen noemen) lezen; degene, die dit gedicht mooi vindt, kijk ik nooit meer aan.

Marijke van Straten.

Antwoord van Bill Venema

Beste Marijke,
Ik heb stomverbaasd gestaan. Dat 'Antwoord.....' was een openbaring voor me. Marijke, Marijke, wat was dat knap! En heb je dat in de trein geschreven ? ONGELOFELIJK! Wat een vondst zeg, dat 'Want Kenners Kiezen Korff'. En dat Ratelaar-Klaterdaar-Na-Aperij-, hoe krijg je het voor elkaar ?
Alleen dat - Rottijd, waar we ingedonderd zijn - FOEI!! Marijke, wat een vreselijk woord heb je daar gebruikt. Dat was toch niet nodig geweest, Marijke. Ik heb van mijn buurman ook gehoord, dat het een rottijd is, maar dat je dit zo gevoelig moest schrijven, och, och, lieve Marijke, mijn hart kromp even ineen.
Je hebt er zelfs een naschrift bijgeschreven, Verduiveld origineel, zeg! D'r was nog een waarschuwing bij ook. Maar dat had wel een pietsie verdraagzamer gekund. Marijke. Want stel je nou eens voor, dat er nog een jongen in Nederland is, die het mooi vond. Wat zal die arme jongen het moeilijk hebben, nou jij hem niet meer bankijken wilt. Wat hard, Marijke!! Dat had ik niet van je verwacht, toe je zo lief Sinterklaas-kapoentje schreef.
Weet je Marijke, zo'n jongen kan nog wel eens bij Lita in de Libelle terechtkomen en da's dan allemaal jouw schuld, Marijke. Nee, dat vin'k gemeen. Maar intelligent ben je, Marijke. Heb je dat zelf bedacht? die titel 'Kruid je roer me niet'? Geweldig hoor! En helemaal geen hulp van je vader en moeder gehad ? Echt niet?
(je moet weten, we hebben met opzet geen titel erboven gezet. De redactie zei: 'We laten de lezers zelf een titel bedenken! Soort prijsvraag dus. Leuk idee, he? We hadden natuurlijk in de verste verte geen oplossing verwacht. Maar onze stoutste verwachtingen zijn toch nog overtroffen dus. En nog wel een inzending uit zo'n uithoek in het westen, oh. nee, uit het midden van ons land. We hadden namelijk niet gedacht, dat iemand daar tot zoiets in staat zou zijn.)

Maar na deze flauwekul wou'k toch nog even in ernst verder gaan. Wie Marijke, heeft gezegd, dat - Kruid je roer me niet - een gedicht is? Wie beweert, dat dit poëzie is?
Waarom zou dit geen flauwekul kunnen zijn ? Jij hebt er onzin in gezien, terwijl je dachtm dat het serieus bedoeld was. Waarom ? Jij hebt er de flauwekul niet van gezien. Je hebt het dus niet gesnapt! Je bent er behoorlijk vies ingetrapt!
Je hebt op een pubermanier gereageerd, hoewel je voor mijn part Marijke-meu kan zijn.
Dat andere, Marijke, op de volgende blz., dat was wel serieus bedoeld. Waarom heb je daar niet iets over gezegd? Dat zou belangrijker en zinvoller geweest zijn. Het zou nog zinvoller geweest zijn een positief geluid te laten horen, want was dit een parodie geweest op een 'negatief' gedicht (vooruit dan maar), dus om deze 'poezie' te bestrijden, dan zouden de lezers er misschien om gelachen hebben (wat ze misschien ook wel doen), maar dan heeft zulk een parodie ook alleen maar een negatief resultaat; het haalt verder niets uit.
Ik geloof, dat de redactie het werkelijk op prijs zou stellen als je een stuk copij zou insturen, serieus gek of serieus serieus.
En daar hebben we meer aan, juist omdat de redactie hard zijn best doet om iets van de "Libertijn" te maken, al is en wordt de kwaliteit van de copij niet altijd even geslaagd. Meen niet, dat ik tegen deze critiek van je niet zou kunnen, ik vond het juist leuk, dat er een reactie kwam. Ik vond het alleen een beetje een kinderlijke critiek. Krijg ik nog eens een briefje terug ?

Met vriendelijke groeten,

Bill.

J A M M E R L I J K

O N G E V A L

Redacteur ten onder gegaan in eigen woordenstroom

Voor de ogen van de lezers van het maandblad "De Libertijn " heeft zich een noodlottig drama voltrokken. Bij zijn eerste optreden is de redacteur van genoemd blad, K.W.S. te G. verstrikt geraakt in niet te ontwarren zinnen, terwijl hij bovendien door loodzware overtolligheden in duistere diepten werd gesleurd. Wellicht ware redding nog mogelijk geweest wanneer een der omstanders hem het citaat van de door K.W.S, zo bewonderde auteur W.F.H.:" Ik schrijf, hoewel ik weet dat men alleen één woord schrijven kan door er tienduizend over te slaan"'), had toegeroepen. Het heeft niet zo mogen zijn.
Diepduikers vermochten bij de reddingspogingen uit de taalmodder slechts een aantal kwabberige alinea's naar boven te halen.
Deze trieste gebeurtenis moge een waarschuwing zijn voor diegenen die zich, zoals bovengenoemd redacteur, niet in een eenvoudige en klare taal vermogen uit te drukken.
Ter nagedachtenis aan de omgekomene zal gelezen worden uit Rijpma's Stijloefeningen, deel I.
') Paranoia: pag. 13.

(Dit bericht werd ingezonden door: G. Kuipers
en P. Löwensteijn.)

naschrift van de redactie:
In het redactioneel is ons verzoek om copij voldoende uitgedrukt. Vooropgesteld moet worden dat deze copij aan bepaalde voorwaarden moet voldoen. Daaraan is door de schrijvers in de meeste gevallen onder onze redactie tegemoet gekomen; echter de inzenders van "Jammerlijk Ongeval" en "Antwoord aan" dienen o.i. van het besef uit te gaan dat critiek analyserend en gefundeerd moet zijn.
Omdat deze redelijke spelregel nog niet bekend kan zijn voor men hem heeft vastgesteld, hebben we, bij

wijze van uitzondering, maar ook de schrijvers in hun goed recht op plaatsruimte latend, de kolommen opengesteld.

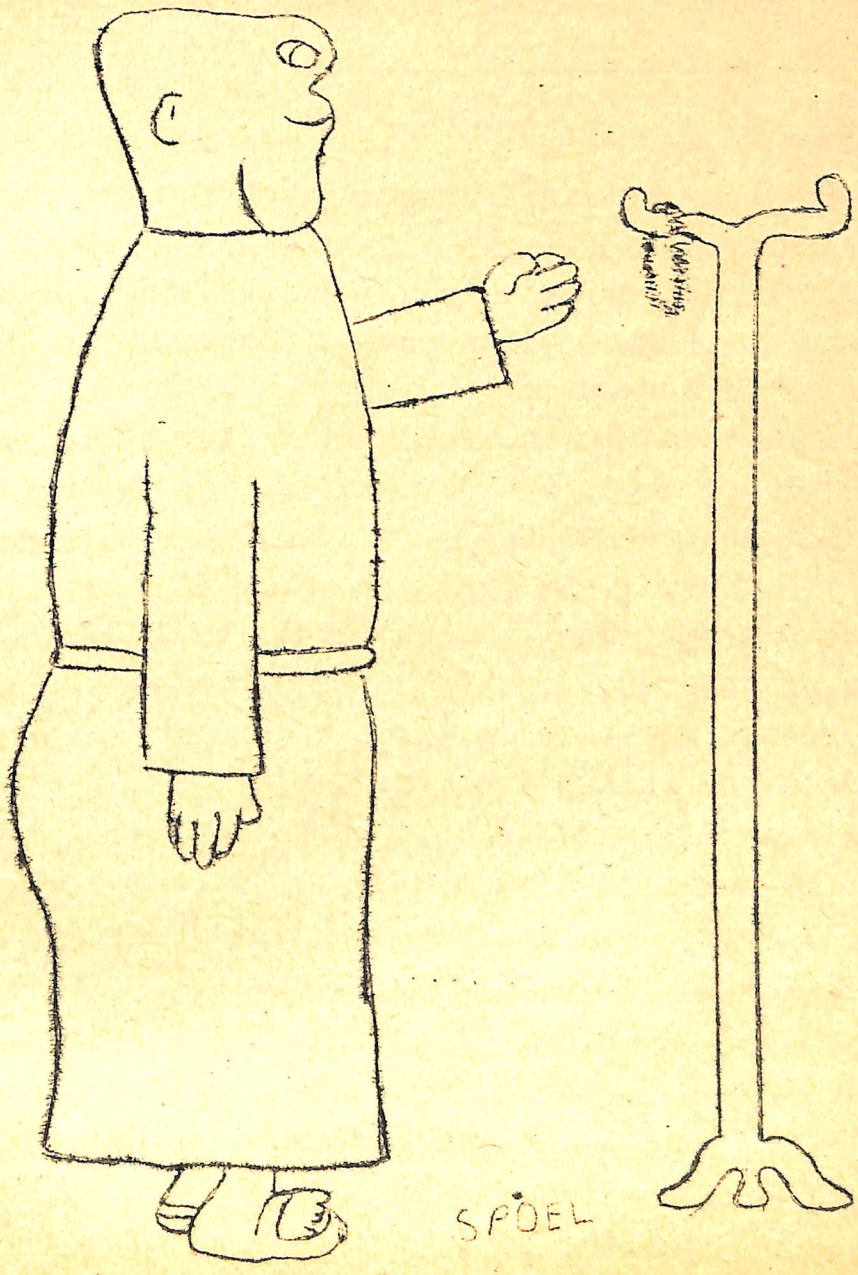

Van 19 t.m. 27 september j.l. werd in Gorredijk een "Gorredijk-Israeltentoonstelling gehouden in de Openbare Leeszaal aldaar.
Bill Venema bezocht voor de "Libertijn" deze expositie en geeft zijn indrukken er van weer

---

GORREDIJK -EEN VOORBEELD.

Een sober monument siert de hoekgevel van het postkantoor in Gorredijk.
De hand, die aangebracht is op de davidster symboliseert de verbondenheid tussen de Gojem en de Joden van dit Friese dorp.
De Gojem bestaat nog, de Joden zijn niet meer. Eén huis is er nog in Gorredijk, waar men op de deur een bordje met de naam Cohen vinden kan, maar waar Cohen is, weet niemand... De Synagoge, waar eens de vader van Cary van Bruggen en Jacob Israel de Haan voorganger was, is afgebroken. Laatste delen van in- en exterieur heeft men als kostbare relikwieen nog naar de sjoel van Leeuwarden kunnen brengen.
Het Joods huwelijksregister, waarin men vanaf de 80-er jaren alle huwelijken placht te registreren, eindigt met het huwelijk van Abraham Benedictus Leefsma en Mattje Wolff op 21 juni 1939.....
Een vergeelde schoolfoto laat ons de jongetjes en meisjes Levi, Godschalk en Israels zien temidden van de jongetjes en meisjes de Vries, Jansma en Stienstra.
Een foto, een huwelijksregister, een grote menoura, een notulenboek, het zijn de laatste herinneringen aan een Joodse "nederzetting" op het Friese platteland.

Gorredijk is een dorp in de z.o. hoek van Friesland, een dorp, waarin de zwarte koker van de gasfabriek domineert, waar een stoere klokgevel uit Achttienhonderdzoveel doet vermoeden, dat hier enige stedelijke aristocratie is doorgedrongen; een dorp met een brede straat, doorsneden door een somber veenkoloniaal kanaal. Een grijze vlek temidden van groene weilanden, aan de noordwand begrensd door de statige bossen van Beetsterzwaag.
In dit eenzame land trokken de Brenninckmeijers van het uitverkoren volk naar verre boerenhoeven om hun stoffen, garen en wat dies meer zij, aan de man te brengen. Tot ze zich wisten op te werken tot kleine en grote middenstanders en mechielpen het Gorredijk tot een centrum van handel, nijverheid en kultuur te maken. Totdat andere kultuurdragers kwamen om de badcel met de Totenkopf te openen.....

Gorredijk is zijn Joden niet vergeten. Het heeft 2500 van zijn inwoners "afgevaardigd" naar de Israel-tentoonstelling in de Openbare Leeszaal. Een enorm aantal, wanneer men bedenkt, dat Gorredijk slechts enkele duizenden inwoners telt.
Zou deze expositie een goed geordende curiositeitverzameling geworden zijn, het was ongetwijfeld erg interressant geweest.
Maar het was meer.
Het was voor de ouderen opnieuw een beleving, een terugkeren van herinneringen.
Het was voor de jongeren een concreter worden van hun vriendschap met de jeugd van Ra'anana. Want de banden

tussen het Oude Volk en de Gorredijkers zijn opnieuw aangetrokken.
De zoon van Jan Stienstra, die nog met Sam Godschalk in de schoolbank zat, is het vriendje van Israel Sjarett in het verre Erets Jizzrael.

Millioenen Joden zijn uitgeroeid, maar die er nog zijn, hebben nog niet de steun van de mensheid: synagogen worden als kledingbedrijf of kinderwagenfabriek gebruikt; jodenwijken worden gesaneerd zonder dat er plaats is voor enig gedenkteken; het anti-semietisme bloeit wederom op; er bestaat blijkbaar nog "steeds" een "Jodenvraagstuk".

De kinderen van marskramers en veeboeren tarten de anti-semieten, de kleine en grote Hitlers, de rassen- en mensenschenners.
Zij kennen de mythe van de broedermoord niet. Hun groet en wens is"SJALOM", hetgeen betekend VREDE.
De Israel-tentoonstelling in Gorredijk was een manifestatie van begrip en solidariteit met het Oude Volk, dat nog steeds zwaar beproefd wordt. Een tentoonstelling, die de mentaliteit toonde van het oude en jonge Gorredijk en die nogmaals de gedachten vertolkten, die ingegrift staan op de tegel van het postkantoor:

Mei 't wy dy nea forgitte
O, Israel.
Dyn glans, dyn delgong
En dyn wreed fordjer
Sjocht as in Moanjend
Tjug nis op us del
Dyn ivich, Godlyk teken
Davids stjer.

Daarom was deze expositie meer dan een expositie.
Daarom is Gorredijk een voorbeeld.

JOOST MOGH AEN TOE .....

hoe wel wy vaeck te reghter tydt
- om 't eeven welck ghebeurd' 't betreft -
voercien werden van juist bescheyd
moet dan togh nu worden gezeghd:

dat: moght TIRADE niet weeron verscynen
dit by ons aller JOOST gepaschte vreughde weckt
maar dat by 't nyvre tellen van abonnementen
onze demochraty verreckt.

wy kennen nu de GROENE haat
- van JOOST DE AMSTERDAMMER -
teghen 'tgheen niet in zyn taaltje staat
en waerscuwen een eyder,

dat in een scoon habyt
zigh vaeck een krong verberght,
dat eenmael goet gheterghd
syn ware aerd ten toon spreijdt.

.....

Over experimentele poëzie

Organon - Sybren Polet

Wanneer men de situatie in de experimentele poëzie van 5 jaar geleden vergelijkt met die van nu, ontdekt men voor de zoveelste keer hoe dynamisch de poëzie ontwikkeling is. Zwakke bundels van bekende dichters naast sterke bundels van tot nu toe weinig op de voorgrond tredende figuren, veranderen het gezicht van de experimentele topformatie. Een van de bundels die het klimaat een andere gevoelswaarde gaf is de hier onder besproken bundel Organon van Sybren Polet.
Polet is in 1924 in Kampen geboren, is nu woonachtig te Amsterdam. Hij gaf in 1953 de bundel Demivagasmen uit.
De dichter Polet blijkt doordrongen te zijn van de gedachte, te leven in een wereld der techniek. Technische termen vormen een geïntegreerd deel van zijn verzen, zijn beelden zijn veelal aan de techniek ontleend, anders uit de verzakelijkte wereld. Deze technische verbeelding geeft hem een machinale, meestal negatieve kijk op de mens. De mens is een goed of slecht werkend orgaan: vergelijk het titelgedicht

Organon

"In een buik vol zachte rode vogels en organen
een hard orgaan zijn met geluid
een snel orgaan zijn met een oog,
overal ogen zien die reageren,
achter
in alle ogen mensen zien
dit in een buik
vol zachte rode vogels en organen".....

en uit een van z'n prozagedichten;

"Wel leeft deze mens in de veronderstelling dat zijn ziel gedurende de nacht een nieuwe betere zielepoot zal kweken, waarmee hij mager zal kunnen huppelen, huppelen over het tapijt.

Naast bovengenoemde, bezit onze dichter nog een andere soortgelijke orgaan minderwaardigheid
Wij mensen zijn organen, maar wij zijn gegeven, natuurlijk werken wij, maar met de gegeven P.K., de gegeven lichtsterkte, Polet gelooft hierin gegeven con-

tactmogelijkheden. Of is het enkel de angst van de dichter voor de mechanische mens, die hem deze bundel als waarschuwing deed schrijven.
Deze spanning tussen werkelijkheidsbeeld en toekomstangst, tussen nuchtere anergave en droom-hallucinaties, maakt de dichter gespierd, fascinerend soms. (vergelijk een gedeelte uit "Journalistiek").

"en nog was het niet voorbij
eer hij, een zomaar één, voorheen
een standbeeld van bedwang, het ging
aan 't veren, langzaam veren, sneller
sneller, sneller, er verscheen
een bijgod, één enkel oog, ter hoogte van
zijn hartstreek, als een hart, een zon
ook als een zon zo groot
en duizeling en nateloos
energisch, toen dit sprong....."

De tweede achtergrond van waaruit hij schijnt te dichten, is het verbroken, te zwakke contact met de omgeving, vooral de medemens. Hij droomt zich hieruit mensen, met wie hij contact zou willen hebben.

"Een man vannacht
In een colbert van elpenbeen"

"Luister zei hij

Ik ontmoette vandaag
een man van twaalf ampère"

Maar ook in deze verbeelde ontmoeting is er een afstand door hemzelf geschapen door de beschouwende wijze waarop deze mens aanvaard wordt en de dichter klein wordt als "een kromme rode worm". De thematiek van Polet is niet veel omvattend; alle gedichten zijn op bovenstaande gegevens terug te voeren. Zelfs zijn woordkeus wordt er door bepaald.
Maar hierdoor krijgt het geheel ook een bijzondere eigen kleur, die zijn gedichten aanbevelenswaard maakt.
Met een gedicht tot slot, zou ik dit effect willen duidelijk maken.

De mensen in mij zijn goed
de mensen in mij zijn ras:
ongekwalificeerd.

Een nieuw instrument een nieuw wiel

De mensen in mij zijn goed
de mensen in mij zijn wijs

dagelijks zijn zij mijn lente

als lucht over tevreden lak
rust mijn rust,
nacht.

En het is dagelijks lente

Het versprocédé van Sybren Polet doet denken aan dat van Lucebert. Veel rhetorische herhalingen doen vermoeden, dat hij veel van hem gelezen heeft en dat er veel van is blijven hangen. Maar dat doet niets af aan zijn kunnen als dichter.

Joh. H.

Adreswijzigingen

Ons aller thesaurier Dirk van Rangelrooij is verhuisd naar Talmastraat 71c - Rotterdam.

Knopen jullie dit allemaal goed in je oren?

-.-.-.-.-.-.-.-.-

Omdat we redeneren willen.

Gaan we visjes vangen
met onze scherpzinnige pijlen
scherpe en zinnige pijlen
vangen we bot.

Geeft niets zullen we beredeneren
ligt aan ons vistuig, we nemen wormpjes
hangen we onszelf aan een hengel
vangen we bot.

De strelingen van ons voorhoofd
willen protesteren en
Het water in ons lichaam
proclameert de oproer
vangen we bot

nog nu we weten dat gisteren vandaag kan zijn
die stoel een tafel
en morgen een tafelblad dat met ons spot
vangen we bot.

Joh. H.

"50.000 NEDERLANDERS TEKENDEN DAAROM AL"

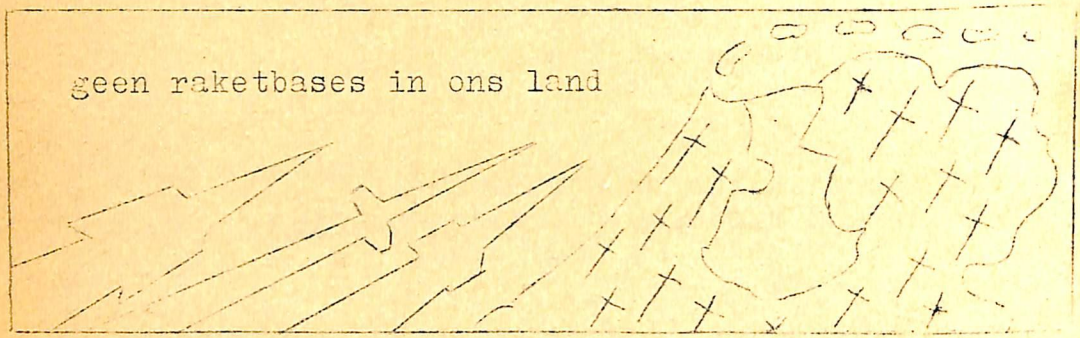

ZO IS HET REEDS BENEDEN DE MOERDIJK

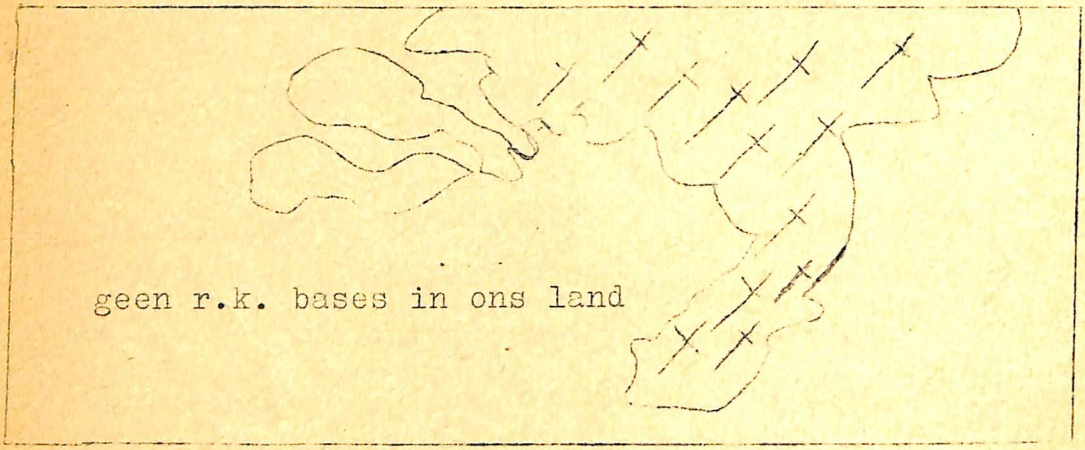

TEKENDE U AL?

HERFST - PRELUDE

Opeens is het weer dan omgeslagen, na weken van on-Hollandse zonneschijn staat nu de Herfst op de stoep te trappelen.
Hij heeft een koele bries bij zich, die al echt aan November doet denken; zo één, waar je lekker van gaat tintelen na een tijdje flink tippelen.
's Ochtends, moeizaam trappend op de weg naar het werk, merk je 't duidelijkst dat 't herfst wordt: een frisse, prikkelende geur doet je even diep ademhalen en weemoedig denken aan een lange wandeling door een herfstig bos, waar de Amerikaanse eiken staan te pronken met bladeren geverfd in bruinen, gelen en roden.
Waar een paar brutale eekhoorns druk met elkaar zitten te redeneren: ".... en dan moet je die eikels daar leggen, en die beukenootjes kunnen nog wel in dat hol dáár, maar vergeet nu in 's hemelsnaam niet wéér waar je alles gestopt hebt, want dat was vorige winter maar weer niets".....
Waar een paddestoel decoratief gedrapeerd om een grillige gevormde boomstronk de aandacht van een hongerige slak trekt, - een slak, die zo snel als zijn gang het veroorlooft zich naar dit heerlijke hapje rept om zijn vernielende arbeid te beginnen.
Waar opeens een fijn draadje, schitterend van dauw en ochtendzon je herinnert aan 't nijvere gewerk van "herfstspinnetjes"- diertjes,. die de hele dag (zo lijkt het) niet anders doen dan een touw te laten zakken waar ze gezapig aan hangen te schommelen om bij 't minste onraad in paniek naar boven te racen - boven, waar een spinnige vrouw hen zit uit te schelden:" Had je maar niet zo stom moeten doen Jan, ik héb je gewaarschuwd" ... of zou 't een begrijpend moedertje spin zijn, die zoonlief voor zijn lange klim met een kopje "dauwkoffie" (geen afleiding van, of reclame voor Douwe Egberts koffie uiteraard !) beloont ?
Glimlachend loop je door, je voetstap geruisloos op

de zacht verende bodem.....
Opeens - links - suist een auto je rakelings voorbij. Een woedende meneer gebaart en roept onheuse taal.
Dat is waar ook: je fiets door het drukke verkeer, en die wandeling..... dat is maar "wishful thinking" .....

Coby Paardenkoper.

W E T E N J U L L I E

A L W A N N E E R

D E A / S A L G E M E N E

V E R G A D E R I N G

G E H O U D E N W O R D T.

4 - 5 a p r i l 1959.

W A A R ? ? ? ? ? ? ?

ALBERT CAMUS EN ALGERIJE.

Onder deze titel verscheen in het septembernummer van het Franse tijdschrift Preuves een critisch opstel van de hand van Germaine Tillion, dat het, in boekvorm heruitgegeven, journalistieke werk van Camus betreffende Algerije behandelt.
Ik wil de critische mèrites buiten beschouwing laten - de hierin geinteresseerde verwijs ik naar het genoemde tijdschrift - en me slechts bepalen tot het informatieve deel omdat het me te doen is om een overzicht te geven van de werkzaamheden die CAMUS met betrekking tot Algerije ontplooide.

In 1939 gaf Camus een beschrijving van de ellende waarin de niet-Frans-geborene of -afkomstige Algerijnen leven; hij wees erop dat het grootste deel van de ellende veroorzaakt werd als gevolg van onderdrukking en uitbuiting door het moederland.
Zijn gedachten vonden geen weerklank; hij schreef in een onbeduidende krant: van opinie-hervorming was praktisch gesproken geen sprake, niet onder de Fransen, maar ook niet onder de reeds toen al generaties lang onderdrukte bevolkingsgroep. De onmogelijkheid daarvan onder de laatste gaf hij aan in een scherpe, op feiten berustende, analyse van het Franse bewind: een bewind dat met onverzettelijke kracht de lonen laaghield - dat is dan zeer zachtaardig uitgedrukt - en daarbij de ontplooiing en werking van het onderwijs aan de verdrukten belemmerde door traagheid en onverschilligheid. De politieke opvoeding - een wettelijke verplichting - wordt totaal veronachtzaamd.
De tweede wereldoorlog brengt grote veranderingen. Een tot besef gekomen proletariaat vraagt zich af en eist. In een democratie die alleen maar haar karikatuur heeft afgevaardigd, bestaat geen geloof en een Franse assimilatiepolitiek kan geen genadevinden. Het 'vreedzaam' karakter van deze politiek duurt tot 1954; daarna wordt een openlijke oorlog gevoerd, waarvan de beestachtigheden genoegzaam bekend zijn. Camus die sedert 1939 op de onhoudbaarheid van de situatie heeft gewezen - en die een oorlog reeds toen voorzag - komt met concrete voorstellen om

aan de wantoestand een einde te maken: eerst moet de wapenstilstand afgekondigd worden, daarna bespreking van de moeilijkheden in een ronde-tafel-conferentie en tenslotte uitwerking van de praktische maatregelen in een vergadering van afgevaardigden van beide partijen. De rechtspositie van beide partijen moet vastgelegd worden, terwijl de pers de openbare mening zich vrijelijk moet laten ontwikkelen.
Sedert 1954 is de strijd verwoeder geworden. De politieke atmosfeer werd allengs zodanig vertroebeld, dat ieder woord dat daarin werd gesproken door beide partijen werd verstaan als argument dat men elkaar voor de voeten kon werpen. Een argument tegen de haat verkeerde in het tegendeel. Derhalve zweeg Camus.
Volgens G. Tillion zijn er aan de oplossing van de Algerijnse kwestie twee zijden: Algerië moet een zelfstandige natie worden (wat met zich meebrengt dat de economie van het land er verschrikkelijk onder te lijden heeft), waarbij Frankrijk het als haar taak beschouwt zich te belasten met het verstrekken van die vrijheid. Radicaal anders denkt echter de meerderheid van de politici erover: zij ontkennen de nationale onafhankelijk, wil daarentegen de integratiepolitiek doorvoeren en meent dat dit feitelijk neerkomt op het wegnemen van hindernissen.
Wat kennelijk niet doordrong tot hen die kost wat kost hun overtuiging wilden hooghouden, dat het bloedbad dagelijks groter wordt en het leed steeds grotere vormen aannam.
Daarom heeft Camus het zwijgen verbroken om wanhopig doch beslist deze verwording aan de kaak te stellen, om opnieuw voor een oplossing te pleiten die voor de toekomst waarde heeft.

Kl.W.S.

AANDACHT VOOR CAMUS

Weet U eigenlijk wel, waarom die ander gekruisigd werd, aan wie U op dit ogenblik loopt te denken? Daarvoor waren redenen genoeg. Er zijn altijd trouwens gemakkelijk genoeg redenen te vinden om een mens te vermorzelen. Het is veel moeilijker ja, haast onmogelijk, redenen te vinden om zijn bestaan te rechtvaardigen. Als je werkelijk een misdaad hebt begaan, is er altijd wel een advocaat te vinden, maar als je onschuldig bent, zijn ze met een lantaarntje te zoeken. Afgezien van alle motieven, die ons gedurende de twee duizend jaar al in extenso zijn uitgelegd, was er een reden, die op zichzelf dit vreselijk lijden al meer dan genoeg rechtvaardigde en ik begrijp maar niet, waarom die ons zo zorgvuldig verzwegen wordt.

Die reden was dan, dat hijzelf heel goed wist, dat hij helemaal niet zo onschuldig was. Al ging hij dan misschien niet gebukt onder de last der vergrijpen, waarvan de mensen hem beschuldigden, dan had hij toch wel een andere misstap begaan, al wist hij zelf niet, welke. Zou hij dat overigens niet zelf geweten hebben? Tenslotte zat hij bij de bron; hij moet toch wel eens hebben horen praten over een zekere kindermoord in Bethlehem. Die Joodse kinderen die afgeslacht werden, terwijl zijn ouders hem in veiligheid brachten. Waarom waren die eigenlijk gestorven? Toch zeker ter wille van hem? Natuurlijk heeft hij dat zelf niet gewild. Hij gruwde van al die met bloed bevlekte soldaten en van de in stukken gehouwen kinderen.
Ik ben er van overtuigd, dat hij gezien zijn gehe gehele geaardheid, dat nooit heeft kunnen vergeten. Ik geloof, dat die droefgeestigheid, die je in zijn gehele optreden kunt bespeuren, niets anders is dan een grondeloze, ongeneeslijke melancholie, omdat hij nachten achter elkaar achtervolgd werd door de stem van Rachel, die

klaagt over haar zonen en niet getroost wil worden. Haar geweeklaag vervult de nacht. Rachel schreit om haar kinderen, die om zijnentwille vermoord werden en hij - hij leefde!

Met deze wetenschap voor ogen - ach wie had het ooit kunnen denken, dat het een oneindig groter misdaad is om te blijven leven, dan om het leven aan anderen te laten ontnemen - en omdat de misdaad, waaraan hij zelf onschuldig was, hem toch dag en nacht voor de ogen stond, werd het hem te zwaar zich staande te houden en verder te gaan. Het was oneindig veel beter er maar mee op te houden, zich niet meer te verdedigen, maar te sterven om niet langer de enige overlevende behoeven te zijn, ergens anders heen te gaan, waar hij wellicht steun en begrip zou vinden.

Steun heeft hij overigens ook daar niet gevonden, dat was dan ook zijn grote klacht. Maar het toppunt van alles is wel, dat mensen zijn woorden gecensureerd hebben. Ja zeker, ik geloof, dat het de evangelist Lucas was, die er mee begonnen is de klacht weg te laten. "Waarom hebt Gij mij verlaten", dat kun je toch wel een hartekreet noemen, vindt U niet? De schaar er maar in. Het mooiste van alles is, dat het niemand zo opgevallen zou zijn, als Lucas het niet had weggelaten; dan zou er in ieder geval niet zoveel aandacht aan besteed zijn.

En zo ziet U al weer, dat de censor eigenlijk van de daken schreeuwt, wat hij nu juist verborgen had willen houden. 's Werelds loop is toch maar betrekkelijk. Dat neemt niet weg, dat hij, wiens woorden werden gecensureerd, niet verder heeft gekund. Gelooft U mij, mijn waarde, ik weet waarover ik spreek. Ik heb tijden meegemaakt, waarop ik dagenlang niet wist, hoe ik mij voort moest slepen naar de volgende minuut. Zeker, je kunt je door het leven heen boksen, je kunt met de liefde de draak steken tot zij niets anders geworden is dan één geweldige aanfluiting, je kunt je naasten kwellen of er mee volstaan je buurman te belasteren onder een gezellig breiwerkje. Maar er bestaan situaties, waarin het boven menselijke verder is gegaan.

Hij was niet bovenmenselijk, dat kunt U gerust van mij aannemen. Hij heeft zijn doodsangst uitgeschreeuwd,

maar daarom houd ik nu juist van hem.
Daarom is hij mijn vriend geworden, hij die gestorven is zonder uiteindelijk te weten.

Overgenomen uit De Val van Albert Camus).

Albert Camus, geboren 7 november 1913.
via acteur - redacteur uitgegroeid tot philosoof-schrijver. Hij kreeg in 1958 de Nobelprijs voor Letterkunde.

Joh.H.

De syllabus "Practisch Humanisme".

Er zijn nog exemplaren van deze syllabus, geschreven door Jim van Opijnen, te verkrijgen. Prijs per stuk f. o,35. Even een berichtje aan het secretariaat Biesboschstraat 52-II en het komt voor elkaar. Amsterdam-Z.

Vervolg ; Stockholms Protest

Eibrandt kreeg slagen in zijn gezicht. Toen de de agenten ontdekten, volgens "Expressèn", dat de twee jongelieden Zweden waren, gooiden zij hen eruit, hen deze uitleg gevende:

"Wij dachten, dat jullie Hollanders waren....."

Jan Praktiek.

Uit; La Monde, 7-9-1958.

STOCKHOLMS PROTEST

met betrekking tot de Zweedse persfotograven.

De Zweedse Minister van Buitenlandse Zaken heeft vrijdagavond aangekondigd, dat Zweden bij de Franse regering had geprotesteerd tegen de wrede behandeling van vijf Zweedse persfotograven door de Parijse politie, tijdens de manifestaties op de Place de la Republique (Parijs).

De Franse minster van Buitenlandse Zaken heeft zijn spijt betoond en beloofd, dat onmiddellijk een onderzoek zou worden ingesteld.
Volgens de Parijse correspondent van de "Expressèn" te Stockholm, bevonden de vijf fotograven zich op verschillende plaatsen tijdens en na de rede van Generaal de Gaulle. Zij zouden zijn aangevallen en hun toestellen stukgeslagen, terwijl een van hen zou zijn afgeranseld in de politiewagen, waarmee hij naar het politiecommissariaat werd gebracht, Allen, verklaarde de heer Lofgren, fotografeerden de incidenten die ontstonden tussen contra-manifestanten en politie.

De vijf fotograven zijn: Ulf Strange van het Zweedse agentschap TT, Jan Friendlund, onafhankelijk fotograaf, Leif Brandt van het fotoagentschap te Stockholm Sallstedt, Tommy Eibrandt en Hans Soestmann, onafhankelijke fotograven. Soestmann heeft verklaard te zijn gevangen gehouden gedurende twee en een half uur en te zijn afgeranseld in de politieauto, waarmee men hem naar het commissariaat bracht. Hij heeft twee ribben gebroken. Terwijl hij werd gevangen gehouden op de binnenplaats van het politiebureau zou een agent van de motorpolitie hem opnieuw hebben geslagen. Volgens het blad "Expressén" waren de heren Eibrandt en Soestmann gearresteerd op de Boulevard Voltaire en in een troepenwagen van de politie waren zij geslagen met de gummiknuppel in gezelschap van Noord-Afrikanen en Franse meisjes.

(vervolg zie bladzijde 27)

Nederlandse Vereniging

voor

Sexuele Hervorming

Lidmaatschap *f* 4,— per jaar

In het „Verstandig Ouderschap" vindt U maandelijks een keur van artikelen over vraagstukken betreffende het menselijk geslachtsleven.

Inlichtingen bij het secretariaat:
BILDERDIJKSTRAAT 39 - DEN HAAG

Abonneert U op

MENS EN WERELD

verschijnt om de 14 dagen.

Abonnementsprijs: H.J.G.-leden *f* 3,50 per jaar. Voor H.V.-leden *f* 5,— per jaar. Voor niet-leden: *f* 7,50 per jaar.

Redacteur: Dr. H. Bonger.

Redactie-secr.: H. P. Danz.

Administratie: Oudegracht 152, Utrecht, Telefoon 10163, Postgiro 304960.

Vaste medewerkers: Dr. J. C. Brandt Corstius; Dr. J. Brummelkamp; H. G. Cannegieter; Dr. A. L. Constandse; Hella Haasse; Drs. H. Herbers; P. Krug; J. B. Meyer; Dr. O. Noordenbos; Dr. J. P. van Praag; Dr. D. H. Prins; P. C. J. Reyne; Mr. Dr. H. J. Roethof; Mr. A. Stempels; Dra. L. de Zwart.

DE KERKELIJKEN

zorgen voor hun wezen door het instandhouden van weeshuizen enz.

★

BUITEN-KERKELIJKEN

zorgen voor hun wezen door zich aan te sluiten bij

DE WEZENKAS

vereniging tot opvoeding en verzorging van wezen op Humanistische grondslag.

★

Vraagt inlichtingen omtrent het lidmaatschap bij de secretaris,
J. Yssennagger,
Stadionkade 158,
Amsterdam-Z.

NIEUWS brengen is: recente feiten en gebeurtenissen zo snel en zo getrouw mogelijk weergeven.

Nieuwsberichten moeten, alvoren te worden gepubliceerd, allereerst op hun juistheid worden getoetst. Vervolgens moeten ze worden ontdaan van bijkomstigheden, die niet terzake dienen en die begripsverwarring kunnen bevorderen.

Om het eigenlijke nieuws op de juiste waarde te schatten, is het nodig ook de achtergrond te kennen. Een goed nieuwsorgaan geeft dus ook daarvan een zo zuiver mogelijk beeld, daartoe in staat gesteld door goed georiënteerde correspondenten, redacteuren en andere medewerkers.

Critische beschouwingen dienen tenslotte verschillende kanten van het nieuws in het licht te stellen.

Dat tezamen moet een getrouwe indruk geven, een heldere voorstelling van zaken, die voor de lezer de mogelijkheid schept, zelf conclusies te trekken, zich een eigen oordeel te vormen of zijn oordeel te toetsen.

Alleen een deskundige redactie, journalistiek geschoold, kan een krant maken, die aan bovengestelde eisen voldoet. De N.R.C. met zijn merendeels academisch gevormde deskundige redacteuren, die als journalist hun sporen hebben verdiend, onafhankelijk zijn van commerciële of politieke invloeden, streeft voortdurend naar het summum van betrouwbaarheid, zowel in haar nieuwsberichtgeving als in verdere voorlichting op allerlei gebied.

Als U geen NRC-lezer bent, gaat U dan eens na in hoeverre de NRC voldoet aan de hoge eisen, die aan een goed dagblad moeten worden gesteld. Graag laten we U daartoe de NRC enige weken op proef bezorgen, zònder dat U dat enige verplichting oplegt. Schrijft U even een kaartje of telefoneert U met de

NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT

POSTBUS 824 ROTTERDAM TELEF. 111.000